

Jozef Horák, spisovateľ spod Sitna

Určite ste už o ňom počuli, alebo ste sa o ňom učili v škole. Veď kto by nepoznal **Jozefa Horáka**, slovenského prozaika, dramatika, básnika, redaktora, zostavovateľa čítaniek a učebníc, autora literatúry pre deti a mládež, historických románov a povestí, kultúrneho a osvetového pracovníka.

Jozef Horák – životopis

Narodil sa 30.1.1907 v rodine baníka Jána Horáka a jeho manželky Kataríny ako jedno z ich štyroch detí. Jeho otec zomrel v roku 1914 v 1. svetovej vojne a o rodinu sa starala len matka, ktorá zomrela v roku 1923. Študoval na gymnáziu v Banskej Štiavnici, neskôr v učiteľskom ústave. Pôsobil ako učiteľ v Teplej, v rokoch 1946 - 1948 pôsobil ako ľudovýchovný referent v Matici slovenskej v Martine, kde bol tiež redaktorom detského časopisu Slniečko a redigoval edície Most a Kvety. Po odchode z Matice slovenskej pôsobil od roku 1953 ako riaditeľ na škole v Svätom Antone, neskôr v Podsitnianskej a v rokoch 1964 - 1967 v Banskej Štiavnici. Zomrel 11. júna 1974 v Prešove, no pochovaný je v Banskej Štiavnici.

Jozef Horák – spisovateľ

Horák bol veľmi tvorivým autorom, napísal 40 kníh beletrie, väčšina z nich je tematicky orientovaná na históriu Banskej Štiavnice a jej okolia. Jeho beletristické diela čerpali z banskoštiavnického prostredia, odkiaľ pochádzal. Napísal takmer štyri desiatky knížiek. Debutoval v roku 1927 básňou Ecce! v regionálnom periodiku Hlasy spod Sitna, zbierkou povestí Sitniansky vartár.

Dielo:

Próza pre dospelých:

1940 - Biele ruky, novela

1942 - Legendy, poviedky

1942 - Zlaté mesto, historický román

1943 - Tálíky, román

1946 - Zahmlený návrat, novela

1947 - Hory mlčia, povstalecký román

1950 - Vysoká pec, zbierka noviel a poviedok

1953 - Šachty, román

1954 - Na baňu klopajú, zbierka noviel a poviedok

1962 - Lukavická škola

1964 - Prípad na bani Joachim

1968 - Smrť kráča k zlatému mestu, historický román (voľné pokračovanie románu Zlaté

mesto)

1974 - Volanie lesa, životopisný román, ktorý vyšiel pre dospelých až posmrtno (Jozef Dekret-Matejovie)

Próza pre deti a mládež:

1937 - Sitniansky vartár, zbierka povestí

1939 - Zvonárík od svätého Ilju, zbierka povestí

1940 - Sitnianska biela skala, zbierka povestí

1941 - Víchrica, román

1942 - Oceľový tátoš, vlastenecké dielo

1944 - Na perutiach vtáka Ohniváka, vlastenecké dielo

1945 - Hudcov vrch, zbierka povestí

1946 - Mašinový doktor, rozprávka

1947 - Sebechlebskí hudci, historický román

1948 - Zlatá jaskyňa, rozprávka

1948 - Tri citróny, rozprávka

1949 - Pikulík, rozprávka

1950 - Sto kociek cukru, krátke prózy

1952 - Pionierske srdce, román

1953 - A kto je viac, zbierka poviedok a noviel

1956 - Horou pieseň šumí, životopisný román (Jozef Dekret-Matejovie)

1959 - Kremnický zlatý človek, kniha povestí

1960 - Červená šatka, biely mak

1962 - Strieborné hlbiny, životopisný román (Matej Kornel Hell a Jozef Karol Hell)

1964 - Ako kukučky chotár merali, povesti

1968 - Veľké dobrodružstvá malej kolobežky, rozprávka

1972 - Leteli sokoli nad Javorinou, historický román

1973 - Sedemtónový Tóno a žuvačková princezná, rozprávka

1976 - Biela pionierka

Drámy a scenáre:

1962 - Lendacký zvon, rozhlasová hra

1971 - Súľovský sokoliar, divadelná hra

Hviezdy nad šachtami, filmový scenár

Výbery:

1965 - Povesti spod Sitna

1965 a 1969 - Povesti

1966 - Biele ruky

1972 - Šašovský hradný pán

1973 - Návraty

Ostatné diela:

1956 - Literatúra pre deti a mládež, dôležitý prostriedok socialistickej výchovy nových pokolení, teoretická štúdia

1956 a 1963 - Čítanka pre 5. ročník

1957 - Obrázky z našich dejín

Sfilmované diela:

1975 - Sebechlebskí hudci (podľa diela Sebechlebskí hudci)

1980 - Barbara Rösslová (podľa diela Zlaté mesto)

Jozef Horák – osvetový pracovník

Jozef Horák pôsobil v dedinke neďaleko Banskej Štiavnice v rokoch 1927 až 1945. Horák vstúpil deťom vedomosti z rôznych oblastí, no ako veľký milovník prírody nezanedbával ani svet zelene. Pri vtedajšej škole, ktorá je dnes sídlom obecného úradu, využil voľnú zelenú plochu na vysadenie desiatok rôznych druhov ovocných stromov, najmä jabloní a sliviek, ktorá potom slúžila ako školská záhrada. Zároveň organizoval kurzy pre dospelých obyvateľov obce. Ich cieľom bolo kultúrne a vzdelanostné povznesie obyčajných ľudí. v rokoch 1946 – 1948 pôsobil ako ľudovýchovní referent v Matici slovenskej v Martine, kde bol tiež redaktorom detského časopisu Slniečko a redigoval edície Most a Kvety.

Jozef Horák – človek

Aký bol v skutočnosti?

Napriek nepriazni osudu, keď ako sedemročnému mu v prvej svetovej vojne zahynul otec, keď mal šesťnásť rokov, zomrela mu aj matka, bol dostatočne húževnatý a cieľavedomý, aby dokázal zmaturovať, dokonca absolvovať učiteľský ústav. Bol empatický, intuitívne vycítil, čo potrebuje detská i dospelácka duša. Pýtate sa, či mal nejaké sny? Určite, bez nich by nenapísal to obrovské množstvo úžasných kníh, ktoré majú čo povedať aj našim súčasníkom. Bol veselý, očarujúci intelektuál, miloval slovenské rozprávky. Jeho rozprávačský talent, príslovečný, láskavý humor, hlboká ľudská múdrosť – vari to nie je práve ten zázračný elixír, ktorý nám umožňuje prežiť plnohodnotný život? Sám hovorí, že „umenie by malo pomáhať človeku podávať ruku a vyťahovať ho z prúdu všednosti, z polohy prostredia, z prostredia šedivosti.“ „Ako keby nám úplne vymierali spisovatelia, ktorých zaujíma história, a predsa, čo všetko dá historické dielo, román, dobrá rozprávka historická čitateľovi!“

Hoci od jeho smrti pretieklo už veľa vody, rodinní príslušníci si na neho stále spomínajú: synovec prof. Karol Horák, vnučka Miroslava Inglotová, vnučka Ľubomíra Romanová, vnuk Ivan Magdič, pravnučka Veronika Inglotová, krstný syn Štefan Oravec. A nie je to len najbližšia rodina. Nezabúdajú ani tí, ktorých sa jeho práca bezprostredne dotýkala. Na jeho počesť boli odhalené pamätné tabule na Podhorí a na Základnej škole v Banskej Štiavnici, ktorá hrdo nesie jeho meno. Jeho život a dielo je pôsobivo zobrazené v Pamätnej izbe, ktorá sa nachádza v podkroví tejto školy.

Pamätná tabuľa na Podhorí

Jozef Horák – v spomienkach

Niektorí ľudia zanechajú po sebe nezmazateľné stopy, či už ľudské alebo profesijné. O Horákovi sa to dá tvrdiť v oboch rovinách. Preto sa nečudujeme, že sa k nemu stále vraciame – prostredníctvom konferencií, seminárov, besied, rôznych typov súťaží. Už v roku 1982 sa uskutočnila konferencia, ktorá prezentovala dve osobnosti – Mikuláša Štefana Ferienčíka a Jozefa Horáka. Pri príležitosti storočnice jeho narodenia sa uskutočnil seminár

o živote Jozefa Horáka v dňoch 19. – 20. 9. 2007 pod názvom „Jozef Horák – život a dielo v premenách času“.

Štiavničania na neho spomínajú prostredníctvom cyklických súťaží Horákova rečnícka Štiavnica, či výtvarná súťaž – Ilustrujeme Horákovu povesti.

Jozef Horák – odkaz generáciám

Uveril trom láskam - histórii, Banskej Štiavnici a literatúre. Uveril im tak, že ich spojil v jedno. Svojou životnou silou, akú mal a rozdával svojim umením, naplnil mnoho detí, aj ich rodičov.

Na jeho hrobe nikdy nechýbajú kvety.

Zo zdrojov spracovala: RNDr. Nadežda Kvaková, samostatná odborná zamestnankyňa

Zdroje:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_Hor%C3%A1k

Horák, J. Spracovaný fond v Archíve literatúry a umenia. Slovenská národná knižnica. Martin. Signatúra 134 AJ 25

https://www.rtvs.org/media/a542/file/item/sk/0001/horak_jozef.eK9t.pdf

SME.sk > Blog.SME.sk > Ľubomíra Romanová > Povzdychy

http://www.banskastiavnica.sk/stranka_data/subory/stiavnicke-noviny/2019/25-2019-sn25-web.pdf

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/376188-horakova-stepnica-po-rokoch-oziva/>

<https://www.zsjhbs.sk/joomla3/index.php/12-aktuality/298-110-vyrocie-narodenia-jozefa-horaka-a-55-vyrocie-otvorenia-zakladnej-skoly-jozefa-horaka-v-banskej-stiavnici>

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/130987/1_SlavicaLitteraria_17-2014-1_15.pdf?sequence=1

http://sausba.sk/pdf_casopis/web/casopisy/slovincinar5_casopisSAUS.pdf

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jozef-horak-4889>

<https://www.litcentrum.sk/clanok/seminar-o-zivote-diele-jozefa-horaka-v-banskej-stiavnici>

Fotografie: voľne dostupné na internete